

שיעור זה מוקדש לרפואה שלמה של חיה שיינדל בת פייגה

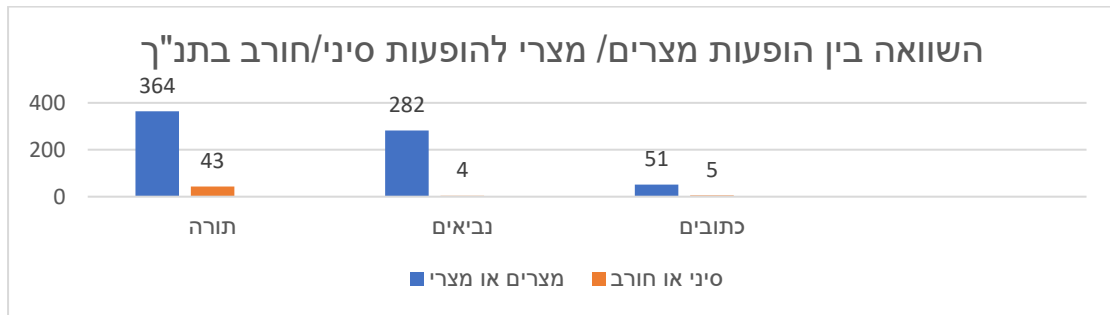
שם השיעור: התמורות בזיכרון מצרים אצל דור יוצאי מצרים

שם המרצה: ד"ר יושי פרג'ון yoshifa@gmail.com

סיפורי השעבוד והיציאה ממצרים הם הזיכרונות המרכזיים בתנ"ך

1. האופן שבו ה' מציג את עצמו באוזני בני ישראל נשען על שעבוד מצרים ועל היציאה משם שמות י"ט: (ג) ומשה עלה אל הא-להים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל: (ד) אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על פני נשרים ואבא אתכם אלי: (ה) ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מפל העמים כי לי כל הארץ: (ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל: שמות כ': (א) וידבר א-להים את כל הדברים האלה לאמר: ס (ב-ג) אנכי ה' א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני:

2. הופעות מצרים בתנ"ך

סיפורי מצרים נועדו לעצב את התודעה הישראלית והעולמית

3. סיפור יציאת מצרים נועד לעצב את התודעה הישראלית

שמות פרק י: (א) ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתני אלה בקרב: (ב) ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתני אשר שמתי כם וידעתם כי אני ה':

4. סיפור יציאת מצרים נועד לעצב את התודעה המצרית והכלל עולמית

שמות פרק ז: (ג) ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתני ואת מופתי בארץ מצרים: (ד) ולא ישמע אלכם פרעה ונתתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדלים: (ה) וידעו מצרים כי אני ה' בנטתי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם:

שמות ט': (יג) ויאמר ה' אל משה השכם בבקר והתייצב לפני פרעה ואמרת אליו כה אמר ה' א-להי העברים שלח את עמי ויעבדני: (יד) כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך ובעבדך ובעמך בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ: (טו) כי עתה שלחתי את ידי ואף אותך ואת עמך בדבר ותפחד מן הארץ: (טז) ואולם בעבור זאת העמדתך בעבור הראתך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ:

5. סיבה להימנע מהשמדת ישראל היא הרצון לשמור את ההשפעה של סיפור היציאה ממצרים

שמות ל"ב: (יא) ויחל משה את פני ה' א-להיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכת גדול ובנד חזקה: (יב) למה לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך: ... (יד) וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו:

במדבר י"ד: (ג) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים כי העלית בלחך את העם הזה מקרב: (יד) ואמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו כי אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה ה' ונגנף עמך עליהם

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

ובעמד ענן אֶתֶּה הִלַּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבַעֲמוּד אֵשׁ לַיְלָה : (טו) וְהַמֶּתֶה אֶת הָעַם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שְׁמֹעַד לְאֹמֶר : (טז) מִבְּלִתִּי יִכְלַת ה' לְהַבִּיא אֶת הָעַם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֶם בַּמִּדְבָּר : ... (כ) וַיֹּאמֶר ה' סִלְחֵתִי כַּדְבָרָה :

6. סיפור יציאת מצרים הצליח לעצב את התודעה של יושבי הארץ

שמואל א' ד' : (ז) וַיִּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי אָמְרוּ בְּאֵ-לֵהִים אֵל הַמַּחְנֶה וַיֹּאמְרוּ אוֹי לָנוּ כִּי לֹא הִיִּתֵּה כְּזֹאת אֶתְמוּל שְׁלֹשׁ : (ח) אוֹי לָנוּ מִי צִילָנוּ מִיַּד הָאֵ-לֵהִים הַאֲדִירִים הַאֲלֹהִים הַזֵּה הֵם הָאֵ-לֵהִים הַמְּפִיִּים אֶת מִצְרַיִם בְּכָל מָכָה בַּמִּדְבָּר : (ט) הַתְּחִזְקוּ וְהִי לְאֲנָשִׁים פְּלִשְׁתִּים פֶּן תַּעֲבֹדוּ לְעִבְרִים כְּאֲשֶׁר עָבְדוּ לָכֶם וְהִיִּיתֶם לְאֲנָשִׁים וְנִלְחַמְתֶּם :

שמואל א' ו' : (ב) וַיִּקְרְאוּ פְּלִשְׁתִּים לַכְּהֵנִים וְלַקְּסָמִים לְאֹמֶר מַה נַּעֲשֶׂה לְאַרְוֹן ה' הוֹדַעְנוּ בְּמַה נִשְׁלַחְנוּ לְמִקְוָמוֹ : (ג) וַיֹּאמְרוּ אִם מִשְׁלָחִים אֶת אַרְוֹן אֶ-לֵהִי יִשְׂרָאֵל אֵל תִּשְׁלַחוּ אֹתוֹ רִיקָם כִּי הִשֵּׁב תִּשְׁבִּיבוּ לוֹ אֲשֶׁם אִז תִּרְפְּאוּ וְנֹדַע לָכֶם לְמַה לֹּא תִסּוּר יְדוֹ מִכֶּם : (ד) וַיֹּאמְרוּ מַה הָאֲשֶׁם אֲשֶׁר נִשְׁבִּיבוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ מִסְפֵּר סִרְגֵי פְּלִשְׁתִּים חֲמִשָּׁה [כתיב: עפלי] טַחְרִי זָהָב וְחֲמִשָּׁה עֶכְבְּרֵי זָהָב כִּי מִגִּפְהָ אַחַת לְכָלֶם וְלִסְרִינְכֶם : (ה) וְעִשִׂיתֶם צְלָמֵי [כתיב: עפליכם] טַחְרִיכֶם וְצְלָמֵי עֶכְבְּרִיכֶם הַמְשַׁחִיתִם אֶת הָאָרֶץ וְנִתְתֶם לֹא-לֵהִי יִשְׂרָאֵל כְּבוֹד אוֹלֵי יָקַל אֶת יְדוֹ מֵעַלְיְכֶם וּמֵעַל אֲלֵהֵיכֶם וּמֵעַל אֲרָצְכֶם : (ו) וְלִמָּה תִכְבְּדוּ אֶת לִבְבְּכֶם כְּאֲשֶׁר כָּבְדוּ מִצְרַיִם וּפְרַעַה אֶת לִבָּם הַלּוֹא כְּאֲשֶׁר הִתְעַלְל בָּהֶם וַיִּשְׁלַחוּם וַיִּלְכוּ :

מצוות העוסקות בזיכרון של שעבוד מצרים והיציאה משם

7. מצוות שמשמרות את זכר שעבוד מצרים

שמות פרק כג : (ט) וְגַר לֹא תִלְחָץ וְאִתָּם יִדְעֶתֶם אֶת נַפְשׁ הַגֵּר כִּי גֵרִים הֵיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם : וַיִּקְרָא פֶּרֶק יֵט : (לג) וְכִי יִגּוּר אֶתְּךָ גֵר בְּאֶרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ : (לד) כְּאֲזָרַח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר הַגֵּר אִתְּכֶם וְאֶהְבֶּתָּ לוֹ כְּמוֹךְ כִּי גֵרִים הֵיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֶ-לֵהֵיכֶם :

דברים פרק כד : (יט) כִּי תִקְצַר קִצְרֶךָ בְּשָׂדֶךָ וְשִׁכַחְתָּ עֵמֶר בְּשָׂדֶךָ לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לְגֵר לִיתוֹם וְלֹאֲלִמְנָה יִהְיֶה... (כ) כִּי תַחֲבֹט זֵיתֶךָ לֹא תִפְאֵר אַחֲרֶיךָ לְגֵר לִיתוֹם וְלֹאֲלִמְנָה יִהְיֶה : (כא) כִּי תִבְצַר כֶּרְמֶךָ לֹא תַעֲוִלֵל אַחֲרֶיךָ לְגֵר לִיתוֹם וְלֹאֲלִמְנָה יִהְיֶה : (כב) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הֵיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל פֶּן אֲנֹכִי מִצְוֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה :

דברים פרק כג : (ח) לֹא תִתַּעַב אָדָמִי כִּי אֶחִידָה הוּא לֹא תִתַּעַב מִצְרִי כִּי גֵר הֵיִיתָ בְּאֶרְצוֹ : (ט) בְּנִים אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יִבֵּא לָהֶם בְּקֹהַל ה' :

8. מצוות שמשמרות את זכר יציאת מצרים

שמות פרק יב : (יד) וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן וְחִגְתֶּם אֹתוֹ חֹג לְה' לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּחְגְּלוּהוּ : ... (יז) וּשְׁמֵרְתֶם אֶת הַמִּצְוֹת כִּי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צְבֹאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּשְׁמֵרְתֶם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם : ... (כה) וְהָיָה כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִתֵּן ה' לָכֶם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר וּשְׁמֵרְתֶם אֶת הָעֲבֹדָה הַזֹּאת : (כו) וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מַה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם : (כז) וַיֹּאמְרוּתֶם זָבַח פֶּסַח הוּא לְה' אֲשֶׁר פָּסַח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בְּתֵינוּ הִצִּיל... :

שמות פרק יג : (ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יִצְאֵתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיא ה' אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא אֶכְאֵל חֶמֶץ : (ד) הַיּוֹם אִתְּם לְצִאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב : ... (ח) וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא לְאֹמֶר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם : (ט) וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ וְלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ כִּי בִיד חֲזָקָה הוֹצֵאתֶךָ ה' מִמִּצְרַיִם :

דברים ט"ז : (א) שְׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעִשִׂיתָ פֶּסַח לְה' אֶ-לֵהֵיךָ כִּי בְחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצֵאתֶךָ ה' אֶ-לֵהֵיךָ מִמִּצְרַיִם לַיְלָה : (ב) וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לְה' אֶ-לֵהֵיךָ צֹאן וּבִקָּר בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' לְשִׁכּוֹן שְׁמוֹ שָׁם : (ג) לֹא תֹאכַל עֲלֵיו חֶמֶץ שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלֵיו מִצְוֹת לָחֶם עֲנִי כִּי בְּחַפְזוֹן יִצְאֵת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכָּר אֶת יוֹם יִצְאֵתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ :

9. מצוות שמשלבות בין זיכרון השעבוד לזיכרון הגאולה

ויקרא פרק כה : (לט) וְכִי יָמוּךְ אֶחִידָה עִמָּךָ וְנִמְכַר לָךְ לֹא תַעֲבֹד בוֹ עֲבַדְתָּ עֶבֶד : (מ) כְּשִׁכִּיר כְּתוֹשֵׁב יִהְיֶה עִמָּךְ עַד שְׁנַת הַלִּבֵּל יַעֲבֹד עִמָּךְ : (מא) וַיִּצֵּא מֵעִמָּךְ הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ וְשָׁב אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֵל אַחֲזֵת אֲבֹתָיו יָשׁוּב : (מב) כִּי עֲבָדִי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִמְכְרוּ מִמְּקַרְתָּ עֶבֶד : (מג) לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּכַרְךָ וְיִרְאֵת מֵאֶ-לֵהֵיךָ :

דברים פרק טו : (יב) כִּי יִמְכַר לָךְ אֶחִידָה הָעִבְרִי אוֹ הָעִבְרִיָּה וְעָבַדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִשְׁנָה הַשְּׁבִיעִית תִּשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ : (יג) וְכִי תִשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תִשְׁלַחְנוּ רִיקָם : (יד) הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאֲנֶךָ וּמִגְרָנְךָ וּמִמִּיקְבְּךָ אֲשֶׁר בְּרַכָּה ה' אֶ-לֵהֵיךָ וְיִתֵּן לוֹ : (טו) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הֵיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ ה' אֶ-לֵהֵיךָ עַל פֶּן אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם :

דברים פרק ה' : (יב) שְׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ ה' אֶ-לֵהֵיךָ : (יג) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעִשִׂיתָ

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

כָּל מְלֹאכְתָּךְ: (יד) וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבֵת לַה' אֲל־לֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה אֲתָה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְשׂוֹרְךָ וְחֹמְרְךָ וְכָל בְּהֵמְתְּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ כָּמוֹךָ: (טו) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְיִצְאָךָ ה' אֲל־לֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה עַל כֵּן צָוָה ה' אֲל־לֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי:

זיכרון מצרים בסיפורי התורה

המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למוות במדבר – שמות י"ג-י"ד

10. ה' מעב את בני ישראל במדבר – שמות י"ג

(יז) וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרָעָה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֲל־לֹהִים דְּרָךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֲל־לֹהִים פֶּן יִנָּחֵם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיִמָּה: (יח) וַיִּסַּב אֲל־לֹהִים אֶת הָעָם דְּרָךְ הַמִּדְבָּר יַם סוּף וְחֲמָשִׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

11. עבדים אינם יכולים להפוך מיד ללוחמים – רמב"ם, מורה הנבוכים (קאפח), חלק שלישי, פרק לב

שאין בטבע האדם שיגדל בשעבוד העבדות בחמר ובלבנים וכדומה להם וישטוף ידיו לשעתו מלכלוכם וילחם עם ילידי הענק מיד... (ש)נהלם ה' בעכובם במדבר עד שנתאמצו נפשותיהם, כפי שכבר ידוע כי המדבריות ופראות הגוף מביאים אומץ...
חמושים אבל חסרי אונים – עמוס חכם, שמות כרך א' (דעת מקרא), עמי רל"ח
וְחֲמָשִׁים עָלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם – ... ונכתב דבר זה כאן להודיע, שהחשש 'פן-ינחם העם בראתם מלחמה' היה מחמת שפלות רוחם של ישראל, שהרגלו בחיי עבדות, אבל לא מחמת שלא היו להם כלי זין להלחם.

12. מדוע ה' מעמיד את בני ישראל בפני מלחמה שהם אינם יכולים להתמודד עמה?

קריעת ים סוף (שמות י"ד)	היציאה ממצרים (שמות י"ג)
[י"ד, א] וַיִּדְבֹר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: [ב] דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁבוּ וְיָחֲנוּ לִפְנֵי פִי הַחִירֹת בֵּין מִגְדַל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַעַל צִפֹּן נִכְחוּ תַחֲנוּ עַל-הַיָּם: [ג] וְאָמַר פְּרָעָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְבִכִים הִם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר: [ד] וְחִזְקֹתִי אֶת־לִבִּי פְרָעָה וַרְדֵף אַחֲרֵיהֶם...	[יח] וַיִּסַּב אֲל־לֹהִים אֶת-הָעָם דְּרָךְ הַמִּדְבָּר יַם-סוּף
[ה] ... וַיִּהְיֶה לְלִבִּי פְרָעָה וְעַבְדָּיו אֶל-הָעָם וַיֹּאמְרוּ מַה-זֹּאת עֲשִׂינוּ כִּי-שָׁלַחְנוּ אֶת-יִשְׂרָאֵל מֵעַבְדָּנוּ:	[יז] וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרָעָה אֶת-הָעָם וְיִנָּחֵם הָעָם
[ח] ... וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רְמָה:	[יח] ... וְחֲמָשִׁים עָלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
[ו] וַיֹּאסֵר אֶת־רַכְבּוֹ וְאֶת־עַמּוֹ לְקַח עִמּוֹ: [ז] וַיִּקַּח שְׁשִׁי־מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר וְכָל רֶכֶב מִצְרַיִם וְשָׁלֹשׁ עֶלְפָלוֹ: [ח] וַיִּחְזַק ה' אֶת־לִבִּי פְרָעָה מִלֶּדֶךָ מִצְרַיִם וַיִּרְדֵף אַחֲרַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ... [י] וּפְרָעָה הִקְרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת־עֵינֵיהֶם וַהֲנִה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מֵאֵד ...	[יז] ... וְלֹא-נָחַם אֲל־לֹהִים דְּרָךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא
[יא] וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה הַמַּבְלִי אֵין-קִבְרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ לְמוֹת בְּמִדְבָּר מַה-זֹּאת עֲשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם: [יב] הֲלֹא-זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר חַדְל מִמָּנוּ וְנַעֲבֹדָה אֶת־מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבַד אֶת־מִצְרַיִם מִמֹּתְנוּ בְּמִדְבָּר:	כִּי אָמַר אֲל־לֹהִים פֶּן-יִנָּחֵם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלַּחְמָה פֶּן-יִנָּחֵם הָעָם ... וְשָׁבוּ מִצְרָיִמָּה:

13. מדוע בני ישראל פוחדים מן המצרים? רב"ע, פירוש הארוך לשמות י"ד, יג

יש לתמוה, איך יירא מחנה גדול משש מאות אלף איש מן הרודפים אחריהם? ולמה לא ילחמו על נפשם ועל בניהם? התשובה: כי המצרים היו אדונים לישראל, וזה הדור היוצא ממצרים למד מנעוריו לסבול עול מצרים, ונפשו שפלה, ואיך יוכל להלחם עם אדניו? והיו ישראל נרפים ולא היו מלומדי מלחמה. הלא תראה, כי עמלק בא בעם מעט, ולולי תפילת משה היה חולש ישראל...

14. המצרים והישראלים שוכחים את עשרת המכות – מ"ד קאסוטו, פירוש על ספר שמות,

עמ' 112

מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים ... מעניינת ההקבלה שבין שאלה זו של בני ישראל ובין שאלתם של המצרים בפס' ה' (מה זאת עשיתנו? – מה זאת עשית?). בשעה גורלית זו מתחרטים שני העמים על מה שעשו, ועדיין אינם מבינים שהכל היה בידי שמים.

15. האם הישראלים אמרו למשה חדל ממנו ונעבדה את מצרים? הנוסח השומרוני לשמות ו, ט:

...ולא שמעו את משה מקצר רוח ומעבדה קשה. ויאמרו אל משה חדל נא ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממותנו במדבר.

16. ישראל משכתבים את הזיכרון שלהם – מ"ד קאסוטו, פירוש על ספר שמות, עמ' 113

שאלה זו מתמיהה לכאורה, שהרי לא קראנו למעלה שנאמרו דברים כאלה אל משה... ואולם מבחינה פסיכולוגית העניין מתבאר יפה: בשעת הסכנה עולה על לבם של בני ישראל זכרון אותה המחאה, ונדמה להם עכשיו כאילו היא היתה יותר חריפה ונבעה מתוך ראיית הנולד, וכאילו המצב הנוכחי מצדיק אותה, כי המוות צפוי עכשיו במדבר.

17. מהי התכלית של סיפור קריעת ים סוף? ר' אלחנן סמט, עיונים בפרשות השבוע – סדרה ראשונה:

ניתן לומר כי ישראל אמנם יצאו ממצרים, אולם עדיין יש להוציא את מצרים מתוך ישראל. עלייתם של בני ישראל 'חמשים' ממצרים, יציאתם 'ביד רמה', הייתה אירוע חיצוני במידה רבה. אולם מבחינה פסיכולוגית עדיין "המצרים היו אדונים לישראל..." ... כדי להירפא מאותו שעבוד נפשי, מאותה חרדת מצרים, אין די בכך שישראל יראו את מצרים מת על שפת הים. בתהליכי ריפוי הנפש האנושית אין קיצורי דרך... מטרת המחצית הראשונה של הסיפור היא אפוא להוציא אל הפועל את חרדתם הגדולה של ישראל מפני משעבדיהם מתמול. לשם כך ניתן להם לחשוב כי רדיפת פרעה אחריהם רדיפת אויב רגילה היא, המסכנת את חייהם... הוצאה זו אל הפועל של יראתם ממצרים נועדה כמובן לריפוי ולתיקון... רק ההיפוך שחל בין ראייתם את מצרים הרודפים אחריהם והמשיגים אותם ומסכנים את חייהם... לבין ראייתם את מצרים מת על שפת הים... הביא את בני ישראל לראות את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, ולהמיר את יראתם מפני המצרים ביראה את ה'.

18. יראת מצרים מוחלפת ביראת ה' – שמות י"ד

(ל)... ויִרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׁפַת הַיָּם: (לא) וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעַם אֶת ה' וַיִּאֱמִינוּ בֵּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוּ:

מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר – שמות ט"ז

19. על מה בני ישראל מתלוננים באמת? שמות ט"ז

(א) וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם וַיָּבֹאוּ כְּלַעֲדָת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־מִדְבַּר־סִין אֲשֶׁר בֵּין־אֵילָם וּבֵין סִינַי בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: (ב) [וילינו] (וילינו) כְּלַעֲדָת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אֶהֱרֹן בְּמִדְבַּר: (ג) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יִתֵּן מוֹתֵנוּ בַיָּד ה' בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשַׁבְּתָנוּ עַל סִיר הַבָּשָׂר בְּאֶקְלָנוּ לֶחֶם לְשֹׁבַע כִּי הוֹצֵאתֶם אֶתְנוּ אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהַמִּית אֶת כָּל הַקָּהָל הַזֶּה בְּרָעַב:

20. צרות ההווה מרככות את זיכרון צרות העבר – מ"ד קאסוטו, פירוש על ספר שמות, עמ' 131:

הפרזה זו מובנת יפה מבחינה פסיכולוגית, הואיל ועשוי האדם לשכוח את הצרות שבעבר מפני הצרות שבהווה, ולתאר לעצמו את העבר כאילו היה הרבה יותר טוב ממה שהיה באמת. הלוואי וזיכנו למות במצרים – טוענים הם עכשיו – כי גורלנו היום מר יותר ממיתה טבעית, כי הוצאת אתנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב. שוב הפרזה ברורה.

21. מה הפתרון של ה' לתלונת ישראל ומה הפתרון של משה?

(ד) וַיֹּאמֶר יי"ל אֶל־מֹשֶׁה הִנְנִי מִמְטִיר לְכֶם לֶחֶם מִרְיָשָׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעַם וַלְקָטוּ דְבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנֹסְנוּ הַיֶּלֶד בְּתוֹרְתֵי אִם־לֹא: (ה) וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ אֶת אֲשֶׁר־יִבְיֵאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר־יִלְקָטוּ יוֹם אֶל יוֹם:

(ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָרֹב וַיִּדְעוּתָם כִּי יי"ל הוֹצִיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם: (ז) וּבִקֶּר וּרְאִיתֶם אֶת־כְּבוֹד יי"ל בְּשִׁמְעוֹ אֶת־תְּלִנְתֵיכֶם עַל־יי"ל וְנַחְנוּ מִה כִּי [תלינו] (תלנו) עֲלִינוּ: (ח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתֵת יי"ל לְכֶם בְּעָרֵב בָּשָׂר לֶאֱכֹל וְלָחֶם בְּבִקֶּר לְשֹׁבַע בְּשִׁמְעַע יי"ל אֶת־תְּלִנְתֵיכֶם אֲשֶׁר־אֲתֶם מְלִינִם

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

עָלִיו וְנַחֲנוּ מָה לֵאעֲלִינוּ תִלְנַתִּיכֶם כִּי עֲלִיִּי: (ט)
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֱהֲרֹן אָמֹר אֶל־כָּל־עַדְתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָרְבוּ לִפְנֵי יְיָ כִּי שָׁמַע אֶת תִּלְנַתִּיכֶם: (י) וַיְהִי כַדְבָר אֲהֲרֹן אֶל־כָּל־עַדְתְּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּפְּנוּ אֶל־הַמִּדְבָּר וְהָיָה כְּבוֹד יְיָ נֹרְאָה בְּעֵינָיו: (יא)
וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יב) שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּלֹוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּבְרֵי אֱלֹהִים לֵאמֹר בֵּין הָעֲרָבִים תֵּאכְלוּ בָשָׂר וַיִּבְבְּקוּ תִשְׁבְּעוּ־לָחֶם וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: (יג)
וַיְהִי בְעָרְב וַתַּעַל הַשֶּׁלֶו וַתִּכַּס אֶת־הַמַּחֲנֶה וַיִּבְבְּקוּ הֵיתָה שִׁכְבַת הַטָּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה: (יד) וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטָּל וְהָיָה עַל־פְּנֵי הַמִּדְבָּר דָּק מְחֹסֶפֶס דָּק כַּפָּפֶר עַל־הָאָרֶץ: (טו) וַיִּרְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו מִן הָאָרֶץ כִּי לֹא יָדַעְנוּ מִה־הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֱלֹהִים הוּא הִלָּחֵם אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לָכֶם לֶאֱכֹלָה: ... (לא)
וַיִּקְרָאוּ בֵּית־יִשְׂרָאֵל אֶת־שֵׁמוֹ מִן הַיּוֹם כְּזָרַע גֹּד לָבוֹ וַטַּעְמוֹ כַּצִּפִּיחַת בְּדָבָשׁ: (לב)
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צָוָה יְיָ מִלֵּא הַעֲמֹר מִמֶּנּוּ לְמִשְׁמַרְתְּ לְדֹרֹתֵיכֶם לְמַעַן יִרְאוּ אֶת־הֵלָחֵם אֲשֶׁר הֵאֱכַלְתִּי אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ... (לה) וַיִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶכְלוּ אֶת־הַמֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־בָּאָם אֶל־אֶרֶץ נוֹשְׁבַת אֶת־הַמֶּן אֶכְלוּ עַד־בָּאָם אֶל־קִצְהָ אֶרֶץ כְּנָעַן:

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנים – במדבר י"א

22. איך נראה שולחן הסעודה במצרים – במדבר י"א

(ד) וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאַווּ תֵּאָוֶה וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאֲכַלְנוּ בָּשָׂר: (ה) זָכַרְנוּ אֶת הַדְּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנִים אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת הָאֲבִטְחִים וְאֶת הַחֲצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִים: (ו) וְעַתָּה נִפְשָׁנוּ יִבְשָׁה אֵין כֹּל בְּלִתִּי אֵל הַמֶּן עֵינֵינוּ: (ז) וְהַמֶּן כְּזָרַע גֹּד הוּא וְעֵינֵנו כְּעֵין הַבְּדֹלַח: (ח) שָׁטוּ הָעַם וַלְקִטּוֹ וַטַּחְנוּ בְּרַחֲמִים אוֹ דָכוּ בַּמִּדְכָה וַיִּשְׁלְוּ בַּפְּרוּר וַעֲשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁד הַשֶּׁמֶן: (ט) וַיִּבְרְדַת הַטָּל עַל הַמַּחֲנֶה לַיְלָה יָרַד הַמֶּן עָלָיו: (י) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעַם בֹּכָה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לְפִתְחֵ אֹהֶלוֹ וַיַּחֲר אֶף ה' מְאֹד וַיַּעֲנֵי מֹשֶׁה רַע: (יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֵל ה' לְמַה הִרְעִיתָ לְעַבְדְּךָ וְלָמָּה לֹא מִצִּיתִי חוֹן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוּם אֶת מִשְׁאֵ כָל הָעַם הַזֶּה עָלַי: (יב) הָאֲנֹכִי הִרִיתִי אֶת כָּל הָעַם הַזֶּה אִם אֲנֹכִי יִלְדֹתִיהוּ כִּי תֹאמֶר אֵלַי שְׂאֵהוּ בַחֲיִיקֶךָ כַּאֲשֶׁר יִשְׂאֵהוּ אֶת הָאֲמֹן אֶת הַיֶּנֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נוֹשְׁבַתָּ לְאֲבֹתָיו: (יג) מֵאֵין לִי בָשָׂר לְתֵת לְכָל הָעַם הַזֶּה כִּי יִבְכוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנֵּה לָנוּ בָּשָׂר וְנֹאכְלָה: ... (יד)
(יח) וְאֵל הָעַם תֹּאמֶר הַתְקַדְּשׁוּ לְמַחֲר וְאֶכְלַתֶם בָּשָׂר כִּי בְכִיתֶם בְּאֲזְנֵי ה' לֵאמֹר מִי יֵאֲכַלְנוּ בָּשָׂר כִּי טוֹב לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן ה' לָכֶם בָּשָׂר וְאֶכְלַתֶם: (יט) לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם: (כ) עַד חֲדָשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאֶפְרַיִם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי מֵאֶסְתֶּם אֶת ה' אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכוּ לִפְנֵי לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם:

23. האם תיאורי מצרים בפי העם מנותקים מהמציאות? כתבי הרודוטוס (מהדורת שור), ספר שני

עמ' 92: יש ביניהם [=בין המצרים] החיים רק על דגים לבד; אחרי דיגם אותם והוציאם מהם את הקרבים, מיבשים אותם בשמש ואוכלים אותם יבשים.
עמ' 125: נרשם באותיות מצריות על הפירמידה בכמה נאכלו מאת הפועלים צנון, בצלים ושומים. כפי שאני זוכר היטב אשר אמר לי המתורגמן בקוראו את הכתב, הוצאו אלף ושש מאות ככר כסף.

נתנה ראש ונשובה מצרימה – במדבר י"ג-י"ד

24. הפחד מן הלא נודע מחליש את הפחד מן הרע הידוע – במדבר פרק יג

(יז) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים עָלָיו זֶה בְּנִגְב וְעֲלִיתֶם אֶת הָהָר: (יח) וַרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מִה הוּא... (כ) וְיָמָה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אִם רְזָה הַיֵּשׁ בָּהּ עֵץ אִם אֵין וְהִתְחַזְּקֶתֶם וַלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהִימִים יָמִי בְּפֹרֵי עֲנָבִים: ... (כג)
(כג) וַיָּבֵאוּ עַד נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְאֶשְׁכֹּל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׂאֵהוּ בְּמוֹט בְּשָׁנִים וּמִן הָרְמָנִים וּמִן הַתְּאֵנִים: (כד) לְמַקּוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֶשְׁכֹּל עַל אֲדוֹת הָאֶשְׁכֹּל אֲשֶׁר כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (כה) וַיִּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם: (כו)
(כו) וַיֵּלְכוּ וַיָּבֵאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֱהֲרֹן וְאֵל כָּל עַדְתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְבַר פָּאֲרוֹן קִדְשָׁה וַיִּשְׁיבוּ אֹתָם דְּבָר וְאֶת כָּל הָעֵדָה וַיִּרְאוּם אֶת פְּרֵי הָאָרֶץ: (כז) וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בְּאָזְנוֹ אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ הוּא זֶה פְּרִיָּהּ: (כח) אָפֶס כִּי עַז הָעַם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהָעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם לְדֹדֵי הָעֵנֶק רָאִינוּ שָׁם: (כט) עַמְלֶק יוֹשֵׁב בָּאָרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֲמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן: ... (לב) וַיִּצְיִאוּ דְבַת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אֶרֶץ אֶכְלֹת יוֹשְׁבֶיהָ הוּא וְכָל הָעַם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשִׁי מְדוּת: (לג) וְשָׁם רָאִינוּ אֶת

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

הנפילים בני ענק מן הנפילים ונהי בעינינו פחגבים וכן היינו בעיניהם:

25. נחזור למצרים כדי להציל את טפנו ממוות (!?) – במדבר י"ד

(א) ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא: (ב) וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ויאמרו אליהם כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו: (ג) ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז הלוא טוב לנו שוב מצרימה: (ד) ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה:

26. העונש על חטא המרגלים: ארבעים שנות נדודים במדבר - במדבר י"ד

(יא) ויאמר ה' אל משה עד אנה ינאצני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האתות אשר עשיתי בקרבם: (יב) אפנו בדבר ואורשנו ואעשה אתך לגוי גדול ועצום ממנו: (יג) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים כי העלית בכחך את העם הזה מקרבם: ... (טו) והמתה את העם שהזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר: (טז) מבילתי יכלת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר: ...

(כז) וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר: ... (כח) אמר אליהם חי אני ואני נאם ה' אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם: (כט) במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקדיכם לכל מספרכם מן עשרים שנה ומעלה אשר הליתם עלי: ... (לג) ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה ונשאו את זנותיכם עד תם פגריכם במדבר: (לד) במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום לשנה יום לשנה תשאו את עונותיכם ארבעים שנה וידעתם את תנאותי:

27. ארבעים השנים נספרים מיום היציאה ממצרים ולא מחטא המרגלים – יהושע פרק ה'

(ד) וזה הדבר אשר מל יהושע כל העם היצא ממצרים הזקרים כל אנשי המלחמה מתו במדבר בדרך בצאתם ממצרים: ... (ו) כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר עד תם כל הגוי אנשי המלחמה היצאים ממצרים: ... (ז) ויחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את הפסח בארבעה עשר יום לחדש בערב בערבות יריחו: (יא) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי בעצם היום הזה:

28. הקבלה בין תיאור יציאת מצרים לחטא המרגלים

יציאת מצרים (שמות י"ג)	חטא המרגלים (במדבר י"ג-י"ד)
(יז) ... פן ינחם העם בראתם מלחמה	(י"ג, לב) ויצאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות: (לג) ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים ונהי בעינינו פחגבים וכן היינו בעיניהם: (י"ד, א) ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא: (ב) וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ויאמרו אליהם כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו: (ג) ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז
(יח) ויסב א-להים את העם דרך המדבר ים סוף	הלוא טוב לנו שוב מצרימה: (ד) ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה:
(יח) ויסב א-להים את העם דרך המדבר ים סוף	(כא) ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ: (כב) כי כל האנשים הראים את כבדי ואת אותי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי: (כג) אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבתם וכל מנאצי לא יראוה: ... (כה) והעמלקי והכנעני יושב בעמק מחר פנו ויסעו לכם המדבר דרך ים סוף:

המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש – במדבר ט"ז

מארץ של מוות לארץ זבת חלב ודבש – במדבר ט"ז
(יב) וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה: (יג) המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר: (יד) אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ונתת לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם ונתקור לא נעלה: ... (כח) ויאמר משה בואת תדעו כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי: (כט) אם כמות כל האדם ימתון אלה ופקדות כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני: (ל) ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם ויחדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה':

הגאולה העתידה וזיכרון מצרים

29. הגאולה עתידה להיות דומה לגאולת מצרים – ישעיהו י"א

(י) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא שָׂרֵשׁ יִשְׂרָאֵל עֵמֶד לְגַם עַמִּים אֲלֵיו גּוֹיִם יִדְרְשׁוּ וְהִיתָה מְנַחְתּוֹ כְּבוֹד: (יא) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֶ-דָּגִי | שְׁנֵית יְדוֹ לְקִנּוֹת אֶת-שְׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׂאֵר מֵאֲשׁוּר וּמִמְצָרַיִם וּמִפְתָּרוֹס וּמִפּוֹשׁ וּמֵעִילָם וּמִשְׁנַעַר וּמִחֲמַת וּמֵאֵי הַיָּם: (יב) וְנָשָׂא נֶס לְגוֹיִם וְאָסַף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ: ... (טו) וְהַחֲרִים י"י אֶת לְשׁוֹן יְסֻמְצָרַיִם וְהִנִּיף יְדוֹ עַל-הַנְּהָר בְּעֵינָם [=בעוצם?] רוּחוֹ וְהִכְהוֹ לְשִׁבְעָה נְחָלִים וְהִדְרִיף בְּנַעֲלִים: (טז) וְהִיתָה מִסְלָה לְשְׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׂאֵר מֵאֲשׁוּר כְּאֲשֶׁר הִיתָה לְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם עָלְתוּ מֵאַרְץ מִצְרַיִם:

30. הגאולה העתידה תשכיח את זכר גאולת מצרים – ירמיהו ט"ז

(יד) לָכֵן הִנְהִימִים בָּאֵים נְאֻמֵי יְיָ וְלֹא-יֵאמַר עוֹד חִיִּי אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְץ מִצְרַיִם: (טו) כִּי אִם-חִיִּי אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְץ צִפּוֹן וּמִכָּל הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר הִדִּיחִם שָׁמָּה וְהִשְׁבַּתִּים עַל-אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבוֹתָם: